

בכמה אוהלים חיפש לבן את התרפים?

שלוש שיטות בדברי הראשונים מבארות את סדר חיפושיו של לבן באהל יעקב • ציור עתיק שנמצא בכת"י מסביר את שיטתו של הריב"א

עיונים בפרשת השבוע

ותשימם בכר הגמל ותשב עליהם.

פתרון שלישי

בפירושו ריב"א על התורה מובא פתרון שלישי: לאוהל האמהות לא הייתה גישה אלא דרך אוהל לאה, ולכן, לאחר שחיפש לבן באוהל האמהות הוא נאלץ שוב לעבור באוהל לאה. פירוש זה הוא היחיד המצליח ליישב את הכתוב כסדרו וכפשוטו מבלי לומר שאוהל יעקב הוא אוהל רחל, ומבלי לומר שהסדר המובא בפסוק אינו הסדר האמתי, אלא עניין רחל הושאר לבסוף מפני אריכותו. לשיטה זו היה הסדר בדיק כמו שכתוב בפסוק: קודם באוהל יעקב, אחר באוהל לאה, אחר כך אוהל שתי האמהות, ולבסוף באוהל רחל שאותו השאיר לבן לסוף. אלא שיציאתו מאוהל שתי האמהות הייתה חייבת להיות דרך אוהל לאה ומשם בא לו לאוהל רחל. וכך מובאים הדברים בפירושו הריב"א:

ויש מפרשים שאהל יעקב היה בין אהל רחל ובין אהל לאה, ואחר אהל לאה היו אהלי האמהות, וכולן היו פתוחים זה לזה [היה מעבר ביניהם], וגם היו פתוחים כולם לרשות הרבים, חוץ מאהל האמהות. ולכן בא לבן תחילה לאהל יעקב, כי אמר עליו שגנב אלהיו, ואחריו לאהל לאה ולאהל האמהות, ולא מצא. וחזר עקביו לאהל לאה, לפי שלא היה אהל האמהות פתוח לרשות הרבים, ויצא משם ובא לאהל רחל דרך רשות הרבים, ולא דרך אהל יעקב, שהרי לא כתוב שבא פעם שנייה באהל יעקב כמו שכתוב באהל רחל ולאה, ולפי זה אין צריך לסרס המקרא.

שיטתו של ריב"א מודגמת במדויק בציור עתיק שנמצא בכת"י מוסקבה-גינצבורג 821, שמספר הסרט שלו בספרייה הלאומית בירושלים הוא 43068. כתב יד זה הוא של סידור לפי מנהג ספרד (קטלוגיה) משנת ק"ב (1352). מכון אופק, הדפיס מכתב יד זה את 'תקון חג הפסח' (ירושלים תשנ"ז), בעריכת ר"א שושנה ור"ש שפיגל. במבוא הובאה סקירה של הרב ישראל פלס על כתב היד וחלקיו השונים, ובעמוד 11 נזכר ציור המתאר את חיפוש לבן הארמי באוהלי יעקב ונשיו, וצילומו מובא כעת לפניכם.

כפי שאפשר לראות, האוהלים מסודרים סביב 'חצר', שהיא 'רשות הרבים' בלשון ריב"א, ובעוד שלאוהל יעקב ושתי הגבירות יש כניסה פרטית משלהם אל החצר, הרי שלאוהלי בלהה וזלפה אין כניסה כי אם דרך אוהל לאה. דבר זה מסביר כאמור את מסלולו של לבן, ומבאר מדוע כדי להיכנס לאוהל רחל הוא היה צריך 'לצאת מאוהל לאה', אף שבין החיפוש אצל לאה ובין החיפוש אצל רחל חצץ החיפוש באוהל שתי האמהות.

תודתי נתונה להרב משה שוחט שליט"א שעוררני על סוגיה זו, ואף הואיל באדיבותו לפרסם את הציור מעל דפי 'המבשר'.

ש"על דרך הפשט איננו נכון שיקראנו בפסוק אחד בשני שמות כדברי הרמב"ן. נביא את לשון רשב"ם מתוך קבוצת מפרשים אלו: ויבא לבן באהל יעקב - ואחר כך באהל לאה ואחר כך באהל שתי השפחות. ולמה לא מצאם באהל רחל? שהרי כשיצא מאהל לאה ויבא באהל רחל ישבה רחל על כר הגמל שהתרפים בתוכו: ויצא מאהל לאה ויבא באהל רחל - כלומר, אעפ"י שאמרנו

ויבא לבן באהל יעקב ובאהל לאה ובאהל שתי האמהות ולא מצא ויצא מאהל לאה ויבא באהל רחל (לא, לג)

מלשון הכתוב נראה שהיו כאן לפחות ארבעה אוהלים: אוהל יעקב, אוהל לאה, אוהל רחל, ואוהל שתי האמהות, ומסתבר ש'אוהל שתי האמהות' היינו שני אוהלים, אוהל לכל אחת מהן, יעויין בראב"ע ורמב"ן. וכאן מסתתר קושי: בתחילה, כשהפסוק מונה את סדר האוהלים הוא אינו מזכיר כלל את אוהל רחל, אלא רק אגב אורחא הוא מזכיר ששיצא מאוהל לאה - הוא נכנס לאוהל רחל; מדוע נכתב הפסוק בצורה תמוהה זו? קודם נכתב סדר ממנו מושמט אוהל רחל ונראה שמאוהל לאה נכנס לבן ישירות לאוהל שתי האמהות. ולאחר מכן חזר הכתוב ואמר שבעצם בין אוהל לאה לאוהל האמהות הוא נכנס לאוהל רחל.

שיטת רש"י

רש"י (מקורו במדרש ב"ר עד, ט) פותר את שתי הבעיות בחדא מחתא: "באהל יעקב - הוא אוהל רחל, שהיה יעקב תדיר אצלה. ויבא באהל רחל - כשיצא מאוהל לאה חזר לו לאוהל רחל קודם שחיפש באוהל האמהות. וכל כך למה? לפי שהיה מכיר בה שהיא משמשנית".

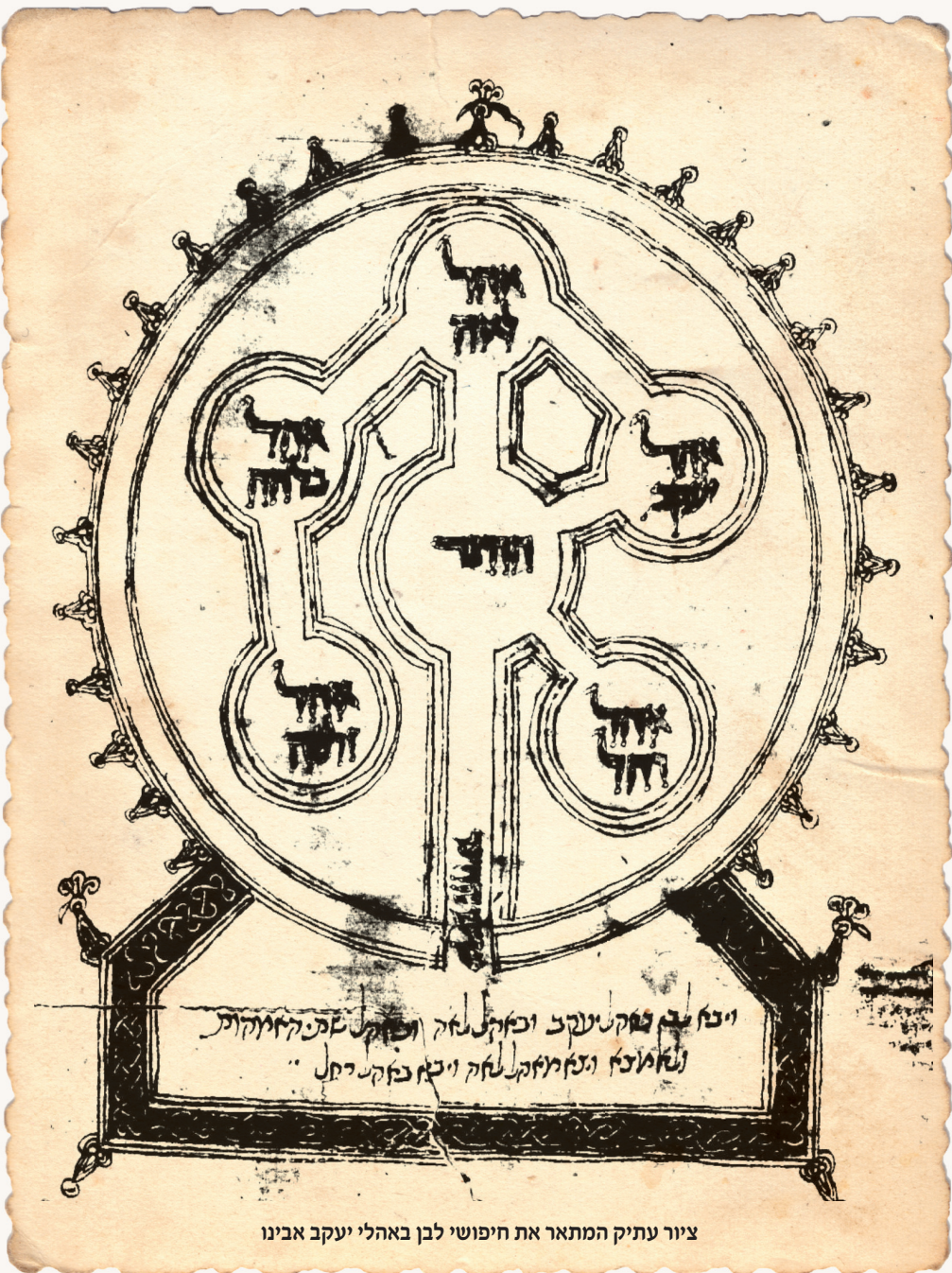
ראשית מתורצת הקושיא הראשונה. אוהל רחל כן הוזכר, שכן זהו אהל יעקב, וכעת אפשר גם להבין את סידור הדברים התמוה: באמת סדר החיפוש היה אצל אוהל יעקב-רחל, לאה, והאמהות, אלא שבאוהל רחל נערך חיפוש נוסף לאחר שחיפש באוהל לאה. כך מצליח רש"י ליישב את תחילת הפסוק שאומר שאחרי לאה חיפש אצל האמהות, עם סופו שאומר שאחרי לאה חיפש אצל רחל.

ועדיין צריך ביאור מדוע דחה הכתוב את אזכור החיפוש השני אצל רחל - לאחר אוהל שתי האמהות? את הקושי הזה פותר רש"י בפירושו דברי הימים (א כט, כא): "לפי שדברים אחרים צריך לומר על זה: ורחל לקחה וגו', ושוב אין נופל לומר ובאהל שתי האמהות ולא מצא. וכוונתו, שהכתוב רוצה לספר כי הסיבה לכך שלבן לא מצא כלום היא משום שרחל החביאה את התרפים בכר הגמל, ואם נכתוב זאת לפי הסדר, יהיה כתוב 'ויצא מאוהל לאה ויבוא באוהל רחל ורחל לקחה וכו' ויחפש ולא מצא את התרפים - ובאוהל שתי האמהות [גם]

לא מצא", וזה איננו נוח כמוכח, על כן סיים הכתוב קודם עם אוהלי האמהות שאין מה להאריך בהם, ושב לדון בחיפוש באוהל רחל ובדין ודברים שהיו בעקבות זה.

שיטת רוב הראשונים

גם רשב"ם, ראב"ע (בפירושו השני), רבי יוסף בכור שור, רד"ק ורמב"ן משתמשים באותו נימוק של רש"י, אלא שהם חלוקים עליו בנקודה אחת. בעוד שרש"י מאחד את אוהל יעקב עם אוהל רחל, הם סוברים שהיה אוהל נפרד ליעקב ואהל נפרד לרחל משום

ציור עתיק המתאר את חיפוש לבן באהלי יעקב אבינו

למעלה 'באהל לאה ובאהל שתי השפחות' - לא כך היה, אלא בתחילה כשיצא מאהל לאה נכנס באהל רחל, אבל מפני אורך דברים שאמר לבן לרחל ורחל ללבן לא היה רוצה להפסיק את הפסוק הראשון.

שוב אותו טיעון: אם היה הכתוב סודר את הדברים כפי שאירעו, היה צריך להכניס את כל אותו 'אורך דברים' בין אוהל רחל לאוהל השפחות, לפיכך שינה הכתוב את הסדר, ולאחר מכן חזר והבהיר את העניין. שיעור הכתוב אפוא כך: ובצאת לבן מאוהל לאה, נכנס אליבא דאמת לאוהל רחל, אלא שזו כבר לקחה את התרפים